

Dr hab. Aneta Giedrewicz-Niewińska, prof. UwB

**Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Michała Skóry
„Prawne aspekty zatrudniania osób niepełnosprawnych”**

1. Wprowadzenie

Niniejsza recenzja została przygotowana w związku z powołaniem mnie przez Radę Naukową Instytutu Nauk Prawnych UMCS w Lublinie uchwałą z dnia 26 września 2024 r. do pełnienia funkcji recenzenta w przewodzie doktorskim Pana mgr Michała Skóry, który przygotował pod kierunkiem Prof. dr hab. Anny Kosut rozprawę doktorską nt „Prawne aspekty zatrudniania osób niepełnosprawnych”, Lublin 2024, ss. 258.

Recenzja została przygotowana na podstawie kryteriów wskazanych w art. 13 ust. 1 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595, ze zm.) w związku z art. 179 ust. 1 ustawy z 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018, poz. 1669).

Zgodnie bowiem z art. 179 ust. 1 ustawy z 3 lipca 2018 r., przewody doktorskie wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie tej ustawy prowadzone są na zasadach dotychczasowych. Tak więc, w niniejszym postępowaniu należy stosować odpowiednie przepisy powołanej wyżej ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym w zakresie sztuki.

Rozprawa doktorska, przygotowywana pod opieką promotora, zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z 14 marca 2003 r., powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

2. Problem naukowy i jego rozwiązanie

Temat badawczy i tytuł rozprawy

W pierwszej kolejności należy, jak zwykle, ocenić trafność wyboru tematu przedłożonej rozprawy doktorskiej.

Sam Autor wyjaśnia znaczenie podjętej w rozprawie tematyki. Stwierdza bowiem we wstępie do rozprawy, że „mimo licznych ponadnarodowych regulacji prawnych i unormowań ustawodawstwa krajowego dotyczących wspierania aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, znaczna ich część jest bierna zawodowo [...]. Uzasadnia to podjęcie badań w tej materii w celu ustalenia przyczyn takiego stanu oraz sformułowania propozycji zmian służących poprawie sytuacji osób niepełnosprawnych w sferze zatrudnienia”. Ponadto zauważa On, że w literaturze przedmiotu nie ma opracowania monograficznego, które w sposób kompleksowy analizowałoby tę problematykę, a wskazanej wyżej luki w piśmiennictwie nie wypełniają artykuły naukowe oraz opracowania o charakterze poradnikowym służące przede wszystkim pracodawcom zatrudniającym niepełnosprawnych pracowników.

Oczywiście znaczenie tematu rozprawy można łączyć z pewną luką w piśmiennictwie. Jednak cenne jest przede wszystkim wyjaśnienie z jakich powodów możemy przyjąć, że podjęty temat jest ważny. Autor rozprawy wspomina również o tym aspekcie. Nie ulega bowiem żadnej wątpliwości znaczenie prawnych aspektów zatrudniania osób niepełnosprawnych. Wskazany tytuł pracy pokazuje, że jej przedmiot mieści się w szeroko pojętej problematyce aktywizacji zawodowej i zatrudniania osób niepełnosprawnych. Jest to jeden z najbardziej istotnych i wciąż aktualnych problemów współczesnej polityki społecznej. Za zaletę rozprawy należy uznać dążenie do całościowego przedstawienia problemu. Dzięki temu praca nie ogranicza się tylko do wąskiego omówienia zagadnień z zakresu instrumentów wspierania zatrudnienia osób niepełnosprawnych na chronionym i otwartym rynku pracy, lecz odnosi się do szerzej ujętego kontekstu sytuacji osoby niepełnosprawnej i mechanizmów jej wsparcia w zakresie dostępu do zatrudnienia.

Tak więc ilość i stopień trudności możliwych do rozpatrywania problemów prawnych mogą uzasadniać wagę podjętego tematu rozprawy doktorskiej. Wyraźnie należy podkreślić, że Doktorant wyznaczył sobie ambitne zadanie. Przede wszystkim wynika to z tego, że zakres przedmiotowy rozprawy jest szeroki. Biorąc to pod uwagę zakładam również, chociaż Autor tego wprost nie deklaruje, że dąży On do kompleksowego i całościowego opracowania materii. W przypadku tak szeroko zakreślonego tematu jest to założenie ryzykowne. O wiele

mniejsze ryzyko występuje w przypadku tematu dotyczącego jednego, szczegółowego zagadnienia.

Należy zatem bez żadnych wątpliwości stwierdzić, że podjęty temat rozprawy doktorskiej jest niezwykle ważny zarówno z teoretycznego, jak i praktycznego punktu widzenia. Jest to temat trudny przede wszystkim ze względu na wielość problematyki szczegółowej, jak i jej różnorodność.

Cele badawcze i tezy

Jako główny cel pracy Autor deklaruje ustalenie przyczyn bierności zawodowej osób niepełnosprawnych i sformułowanie propozycji zmian służących poprawie sytuacji tych osób w sferze zatrudnienia (s. 11).

Powyższy cel badawczy Autor realizuje poprzez przedstawienie trzech tez badawczych (s. 11-12). Generalnie pozytywnie należy ocenić przyjęte podstawowe tezy. Jednak zmianie, jak się wydaje, powinna ulec ich numeracja, co wpływa na pewien ciąg logiczny tych tez. W mojej ocenie, jako pierwszą należy przyjąć tezę badawczą, w myśl której „dla efektywnej aktywizacji zawodowej oraz pełnej realizacji prawa do zatrudnienia osób niepełnosprawnych istotne znaczenie ma zarówno chroniony jak i otwarty rynek pracy”. Kolejną, niejako konkretyzującą powyższe tezę badawczą powinno być stwierdzenie, iż „zmiana modelu postrzegania niepełnosprawności wymaga nowelizacji przepisów ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, które definiują pojęcie niepełnosprawności oraz zwroty pokrewne”. Dopiero następną tezę, powinno być stwierdzenie, że „szczególne elementy statusu pracowniczego osób niepełnosprawnych powinny stanowić przedmiot unormowań Kodeksu pracy, a nie odrębnej regulacji ustawowej”.

Struktura pracy, zastosowana metodologia i warsztat językowy

W pracy omawiane są poszczególne zagadnienia związane z zatrudnieniem osób niepełnosprawnych. Materia ta została przedstawiona czytelnie i przejrzysto w sześciu rozdziałach, zgodnie ze zwykle stosowanymi w doktrynie metodami opracowywania zagadnień. Na początku omówiono kwestie pojęciowe, a następnie bardziej szczegółowe aspekty zatrudnienia osób niepełnosprawnych, zarówno na chronionym jak i otwartym rynku pracy.

Strukturę pracy można uznać zatem za prawidłową. W podsumowaniach poszczególnych rozdziałów i w Zakończeniu sprawnie i dojrzałe sformułowano wnioski co do

kwestii prezentowanych w treści pracy. Nie budzi wątpliwości także sposób prowadzenia wywodu, który z reguły jest spójny i jasny. Jedynie miejscami prowadzone analizy nie są do końca przejrzyste. Przykładowo nie jest jasne, jakie stanowisko prezentuje Autor w kwestii kwalifikacji racjonalnych usprawnień jako dyskryminacji bezpośredniej, pośredniej, molestowania lub innej, szczególnej formy dyskryminacji (s. 179-180).

Przyjęcie znanych naukom prawnym metod badawczych (dogmatycznej, prawnoporównawczej i historycznej) nie budzi jakichkolwiek zastrzeżeń.

Praca utrzymana jest na dobrym poziomie. Szkołę Promotor można rozpoznać w tym, że napisana jest interesująco, zrozumiałym i bardzo ładnym językiem, mimo że w części rozprawy Doktorant odnosi się do kwestii technicznych i finansowych.

Językowe i redakcyjne niedoskonałości tekstu występują, ale są nieliczne. Na tle ogólnie dobrego warsztatu zdarzają się powtórzenia (np. s. 34, s. 132), niedoskonałości stylistyczne (np. s. 97, s. 210, s. 212, s. 219) czy niedokończony opis (np. przypis 370). Niedoskonałości te nie są jednak na tyle uciążliwe, aby utrudnić odbiór dzieła i śledzenie toku wywodów.

Merytoryczna ocena rozprawy

Recenzowaną rozprawę rozpoczyna rozdział poświęcony pojęciom niepełnosprawności i osoby niepełnosprawnej. Uwzględnienie dotyczących tego rozważań jest całkowicie uzasadnione. Już bowiem jakiś czas temu poruszano w doktrynie podstawowe problemy związane z trudnościami jednoznacznego zdefiniowania tego pojęcia (np. B. Szczepankowska, Projekt ogólnej definicji pojęcia „osoba niepełnosprawna”, Problematyka Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej 1994, nr 4). Należy zgodzić się ze stwierdzeniami o niedostosowaniu polskiej definicji niepełnosprawności do standardów międzynarodowych. Nie wnikając w rozważania dotyczące wielu możliwych ujęć niepełnosprawności, uważam, że zaproponowana w ślad za orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych koncepcja ujęcia niepełnosprawności jest poprawna. Uwzględnienie aspektów biopsychospołecznych w definicji niepełnosprawności umożliwia realizację szeroko ujętego celu badawczego, który odczytuję jako ułatwienie dostępu osób niepełnosprawnych do zatrudnienia.

Wnioski są zatem trafne i wskazują na potrzebę przyjęcia w regulacji polskiej jednej, uniwersalnej definicji niepełnosprawności, wzorowanej na definicji z Konwencji ONZ (s. 56).

W dalszej kolejności Autor porusza ważne kwestie terminologiczne związane ze zwrotami „osoba niepełnosprawna” oraz „osoba z niepełnosprawnością”. Wnioski są trafne i

stanowią logiczną konsekwencję proponowanej, biopsychospołecznej koncepcji niepełnosprawności.

Kolejny rozdział dotyczy podstawowego prawa, jakim jest prawo do pracy osób niepełnosprawnych. W istocie rozważania dotyczą roli, jaką zatrudnieniu osób niepełnosprawnych przypisują akty prawa międzynarodowego, unijnego a także polskiego. Wywody te ujęte są w formę ogólną. Doktorant dokonuje ogólnej analizy powyższych regulacji. Zabrakło jednak, w uwagach wprowadzających, wyjaśnienia, w jakim celu prowadzona jest analiza powyższych regulacji. Autor stwierdza jedynie, że „istotna rola, jaką pełni zatrudnienie osób niepełnosprawnych znajduje swoje odzwierciedlenie w szeregu aktów prawa międzynarodowego, europejskiego oraz krajowego” oraz że „regulacjom dotyczącym tej materii poświęcone będą analizy zawarte w niniejszym rozdziale”. Można byłoby chyba uznać, że jest to niezbędne do omówienia problematyki szczegółowej zawartej w kolejnych rozdziałach, w tym oceny przepisów szczegółowych oraz przedstawienia propozycji ich zmiany. Przydatne mogłoby być także skorzystanie z zagranicznej literatury dotyczącej zwłaszcza regulacji międzynarodowej i unijnej oraz z orzecznictwa.

Pomimo powyższych uwag, mających charakter uzupełniający, należy zauważyć niezmiernie istotne wnioski, jakie sformułował Doktorant w tym rozdziale. Jak słusznie stwierdzono, przepisy ustawy zasadniczej skupiają się przede wszystkim na zapewnieniu opieki medycznej oraz pomocy osobom niepełnosprawnym w zabezpieczeniu egzystencji w sytuacji, gdy znaczna część tych osób takiej pomocy potrzebuje w niewielkim stopniu (s. 75). Tak więc należy się zgodzić z postulatem zmiany tej regulacji Konstytucji, która pozostaje pod wpływem modelu medycznego ujęcia niepełnosprawności. Wpłynęłoby to z pewnością na treść regulacji zawartej w ustawodawstwie zwykłym i przyspieszyło zmiany.

Rozdział III poświęcony został instrumentom prawnym stymulującym zatrudnienie osób niepełnosprawnych. Doktorant analizuje wsparcie, jakie osoby te otrzymują w ramach chronionego i otwartego rynku pracy. Jest to z pewnością problematyka niezmiernie istotna dla recenzowanej rozprawy. Uwzględnienie tak licznej grupy instrumentów mających aktywizować osoby niepełnosprawne wymaga dużego nakładu pracy. Autorzy najczęściej ograniczają się do kilku instrumentów i to tylko z otwartego lub tylko z chronionego rynku pracy. W tej sytuacji należy więc jednoznacznie stwierdzić, że Doktorant podjął się ambitnego i ciekawego, jak i potrzebnego zadania.

Bardzo ciekawie został sformułowany jeden z podstawowych problemów badawczych tego rozdziału (s. 83, s. 127). Mianowicie Autor stawia pytanie o sens utrzymywania instrumentów chronionego rynku pracy.

Wyjściowym problemem do rozważań na temat chronionego rynku pracy jest rozstrzygnięcie, jakie bariery utrudniają utrzymanie statusu podmiotu chronionego rynku pracy oraz jakie znaczenie ma brak opłacalności finansowej podmiotów tego rynku wobec podmiotów z rynku otwartego. Zgadzam się z poglądem Doktoranta, że bariery w postaci wymogu osiągnięcia ustawowego wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych, konieczność zapewnienia opieki lekarskiej i rehabilitacji oraz obowiązek poddawania się kontrolom strony, specyfika pracy z osobami niepełnosprawnymi nie przemawiają za likwidacją tego rynku (s. 127). Należy konsekwentnie zauważyć, że otwarty rynek pracy nie jest dla wszystkich osób niepełnosprawnych ze względu na ich różny stan zdrowia, posiadane kompetencje i umiejętności zawodowe. Likwidacja rynku chronionego, jak słusznie zauważa Autor, ograniczyłaby możliwości rehabilitacji zawodowej oraz zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Wskazuje On także na istotną rolę rynku chronionego jako rynku „przejściowego” do zatrudnienia na rynku otwartym. Na pozytywną ocenę zasługuje zatem wniosek, że zasadne jest spojrzenie na rynek chroniony i otwarty z perspektywy ich komplementarności, a nie rywalizacji i dominacji jednego nad drugim (s. 128). Doktorant w pracy wskazał wady chronionego rynku pracy oraz potrzebę jego dalszego istnienia. W moim odczuciu zabrakło jednak propozycji *de lege ferenda* w zakresie usprawnienia tego rynku, tak aby nie zniknęły kolejne jego instrumenty. Pożądane, jak się wydaje, byłoby tutaj spojrzenie na sposoby utrzymywania tego rynku w innych krajach. Pomimo tego, że kraje niejako samodzielnie decydują o konkretnych rozwiązaniach wobec osób niepełnosprawnych, to jednak wydaje się, że można zauważyć pewne wspólne mechanizmy i zależności. Należałoby się zastanowić, czy nie warto dokonać ich analizy.

W dalszej kolejności zostały poddane analizie poszczególne instrumenty prawne wspierające zatrudnienie osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy. W tej części pracy znajdują się niezwykle istotne wywody na temat tych instrumentów, które stanowią główny bodziec stymulujący aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych. Rozważania te należy generalnie ocenić wysoko. Doktorant dostrzega mankamenty istniejących rozwiązań, proponując ich zmianę i uproszczenie (s. 124). Ponadto postuluje On nowe formy zachęty pracodawców do zatrudnienia osób niepełnosprawnych przede wszystkim kierowane do pracodawców zatrudniających po raz pierwszy osoby z tej grupy społecznej (s. 128). Ciekawy jest wątek dotyczący pracy zdalnej osób niepełnosprawnych. Wydaje się, że analiza zagadnień dotyczących pracy zdalnej ma jednak charakter zbyt ogólny. Można bowiem stwierdzić, że jest to instytucja nowa i interesujące byłoby jej dokładniejsze omówienie w

kontekście sytuacji osób niepełnosprawnych, np. kwestia oceny ryzyka zawodowego pracownika dokonywana przez pracodawcę (s. 117).

Rozdział V dotyczy dostępu do zatrudnienia osób niepełnosprawnych w przypadku całkowitego ubezwłasnowolnienia osoby, a także ujawnienia danych wrażliwych w procesie rekrutacji oraz stosowania pierwszeństwa zatrudnienia osób niepełnosprawnych w administracji publicznej. Zauważenie problemów związanych z powyższymi zagadnieniami i ujęcie ich w odrębnym rozdziale jest istotne i cenne dla tematyki recenzowanej rozprawy. W obecnym stanie prawnym istnieją podstawowe niejasności dotyczące rozwiązań prawnych ograniczających dostęp do zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Analizę rozpoczęto od ustaleń w przedmiocie dopuszczalności nawiązania stosunku pracy przez osobę ubezwłasnowolnioną całkowicie. W rozważaniach tych w rzeczowy sposób przeanalizowane zostały podstawy takiego zatrudnienia wynikające z art. 156 k.r.o. w zw. z art. 175 k.r.o., art. 12 Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych oraz art. 28 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej i zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub art. 29 tej ustawy. Podstawy te są różne, na co wskazuje także orzecznictwo sądowe. Stąd poprawny jest wniosek, że osoba ubezwłasnowolniona całkowicie zachowuje zdolność prawną wynikającą z regulacji prawa cywilnego a jej prawo do pracy gwarantuje Konstytucja. Należy zatem generalnie zgodzić się, że może ona nawiązywać stosunek pracy przez opiekuna prawnego (s. 145). Wydaje mi się jednak, że pogłębionej analizy wymaga jeszcze nie tylko etap nawiązania stosunku pracy z osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie, ale także skutki takiego orzeczenia w zakresie kontynuowania trwającego już stosunku pracy.

Niewątpliwie istotne znaczenie mają uwagi dotyczące autonomii informacyjnej kandydata do pracy w kontekście ujawnienia niepełnosprawności. Autor z dużą starannością prezentuje interpretacje art. 22¹ k.p., zwłaszcza doktrynalne o stosowaniu tego przepisu jako podstawy uzasadnionego żądania udostępnienia informacji na temat niepełnosprawności. Cenne jest to, że Doktorant zauważa problemy, jakie związane są z brakiem jednoznacznych i spójnych regulacji prawnych w tym obszarze i szeroko je omawia. Na uwagę zasługują wnioski, jakie Autor zgłasza w podsumowaniu rozdziału (s. 153). Uważa on, że określenie granic autonomii informacyjnej pracownika uzależnione jest od celów, dla których informacje o niepełnosprawności miałyby być udostępnione. Doktorant przyjmuje, że pracownik jest uprawniony do podejmowania decyzji, czy ujawniać te dane, jeżeli celem jest realizacja uprawnień wynikających z ustawy o rehabilitacji zawodowej. Natomiast w przypadku realizacji innych celów, przede wszystkim zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony pracy, rodzą się większe problemy interpretacyjne, wymagające interwencji ustawodawcy. Pojawia

się jednak pytanie, jak konkretnie mogłaby wyglądać propozycja rozwiązania tych problemów.

W dalszej części Doktorant koncentruje się na zagadnieniu uprzywilejowaniu osób niepełnosprawnych w dostępie do zatrudnienia. Omawia tzw. akcje pozytywne oraz pierwszeństwo osób niepełnosprawnych w dostępie do zatrudnienia w administracji publicznej. Pierwsze z zagadnień potraktowano raczej w sposób ogólny, opisowy. Z kolei analizując drugą kwestię tj. wskaźniki zatrudnienia osób niepełnosprawnych w administracji publicznej Doktorant relacjonuje stanowiska doktryny, przywołując także strategie i zalecenia opublikowane w administracji publicznej. Dzięki temu Czytelnik może wyrobić sobie osąd, jak ta regulacja powinna być rozumiana w praktyce i czy planowane są jakieś zmiany w związku z dosyć jednak niskim poziomem zatrudnienia osób niepełnosprawnych w administracji publicznej.

Interesujący jest rozdział V rozprawy dotyczący zakazu dyskryminacji pracowników ze względu na niepełnosprawność. I chociaż temat zakazu dyskryminacji jest stosunkowo szeroko opisany w literaturze przedmiotu, to rozważania Doktoranta nie rozszerzają tego tematu w sposób „sztuczny”, ale raczej polegają na pogłębionej analizie problemów. W ten sposób dociera On do kwestii istotnych dla analizy tematu, nie przekraczając jego granic tematycznych. Starannie prowadzone są wywody dotyczące racjonalnych usprawnień w zatrudnieniu osób niepełnosprawnych. Autor wskazuje funkcje racjonalnych usprawnień, ich istotę i znaczenie na gruncie prawa międzynarodowego, unijnego i polskiego, a także analizuje kryterium nieproporcjonalnie wysokich obciążeń oraz odpowiedzialność pracodawcy za niezapewnienie racjonalnych usprawnień. Należy jednoznacznie stwierdzić, że Autor podjął się potrzebnego zadania, realizując je z wykorzystaniem licznych pozycji literatury i orzecznictwa, w tym Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Dalsze wywody zawarte w tym rozdziale są utrzymane na tym samym, wysokim poziomie. Autor prezentuje w nich płaszczyzny, na jakich może dojść do dyskryminacji osób niepełnosprawnych. Dobrze czyta się część dotyczącą zwłaszcza tzw. dyskryminacji przez asocjację. Autor wyjaśnia, na czym polega koncepcja tego rodzaju dyskryminacji, odwołując się ponownie do orzecznictwa TSUE. Dostrzeżenie tej kwestii pozawala Autorowi wysunąć postulat konieczności uregulowania dyskryminacji przez asocjację w polskim kodeksie pracy.

Rozdział VI dysertacji dotyczy różnorodnych zagadnień składających się na odrębność statusu pracownika niepełnosprawnego. Autor analizuje odrębności związane z czasem pracy, prawem do dodatkowego urlopu oraz zwolnieniami od pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia. Rozważania zawarte w tym rozdziale są prawidłowe, a wnioski wywiedzione

przez Doktoranta w wyniku przeprowadzonej analizy generalnie zasługują na aprobatę. Na szczególne podkreślenie zasługują wnioski Autora co do potrzeby uregulowania tych uprawnień w kodeksie pracy, a nie w odrębnej ustawie. Autor trafnie wskazuje, że obecne miejsce uregulowania tych kwestii w ustawie o rehabilitacji zawodowej kojarzy się bardziej z postrzeganiem pracy osób niepełnosprawnych jako elementu tej rehabilitacji a nie jako źródła utrzymania i samorealizacji. W pełni podzielam także i ten argument, że ograniczony zakres ustawy o rehabilitacji zawodowej i konieczność stosowania do osób niepełnosprawnych kodeksu pracy w szerokim zakresie przemawia przeciwko obecnym rozwiązaniom.

3. Umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej

Elementem z pewnością świadczącym o umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Doktoranta jest umiejętność formułowania własnych ocen i opinii o poszczególnych analizowanych zagadnieniach. Na szczególną uwagę zasługują wnioski końcowe pracy, będące podsumowaniem rozważań zawartych w poszczególnych rozdziałach. Wstępnie należy podkreślić, że mgr M. Skóra nie zapomina o postawionych na wstępie podstawowych tezach pracy. W zakończeniu odnosi się bowiem do podstawowych problemów w obszarze aktywizacji osób niepełnosprawnych w sferze zatrudnienia.

Należy zgodzić się, że z polskiej regulacji prawnej, w tym Konstytucji RP, wynika postrzeganie osób niepełnosprawnych jako wyłącznie wymagających określonych form pomocy. Autor krytycznie ocenia obecne regulacje w kontekście pojęcia niepełnosprawności czy osoby niepełnosprawnej, czy uregulowania szczególnego statusu pracowników niepełnosprawnych poza kodeksem pracy, a także postulaty, aby zlikwidować chroniony rynek pracy. Powyższa krytyczna ocena doprowadziła do propozycji zmian, które miałyby przyczynić się do poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych w sferze zatrudnienia. W ocenie Doktoranta zmiany powinny zmierzać w kierunku zmiany modelu postrzegania niepełnosprawności, konieczności zapewnienia współistnienia rynku chronionego i otwartego jako komplementarnych oraz uregulowania szczególnego statusu osób niepełnosprawnych w kodeksie pracy.

Ostatecznie należy stwierdzić, że Doktorant udowodnił, jak wiele niedoskonałości zawiera obecna regulacja prawna dotycząca osób niepełnosprawnych. W pogłębionych analizach płynnie wykorzystano literaturę i orzecznictwo sądowe. Należy się zgodzić, że polska regulacja prawna dotycząca tych osób, jak twierdzi Autor, wymaga wielu zmian.

4. Ogólna wiedza teoretyczna kandydata w dziedzinie nauk prawnych

W rozprawie zaprezentowano bardzo dobrą znajomość omawianej problematyki. Do jej badania wykorzystano w sposób umiejętny instrumenty prawnicze i naukowe. Potwierdzają to przykładowo zwarte i przekrojowe wprowadzenia do poszczególnych rozdziałów. Wskazują one na umiejętność syntezy i przekazywania informacji o głównych problemach prawnych związanych z danym zakresem materiału.

Na podkreślenie zasługuje opanowanie umiejętności klarownego omawiania zagadnień, które sprawiają trudność wielu prawnikom. Mianowicie Autor sprawnie wyjaśnia aspekty prawne związane z zatrudnieniem na chronionym rynku pracy, odnosząc się do różnych aspektów ekonomicznych. Ponadto posiada wiedzę z zakresu prawa unijnego i umiejętność prawidłowej interpretacji orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Konkluzja

Recenzowana rozprawa dowodzi dobrej znajomości problematyki objętej badaniami. Temat rozprawy należy do aktualnych i wciąż problematycznych zagadnień prawa pracy. Konstrukcja rozprawy, tok wywodu nie tylko nie budzą zastrzeżeń, ale zasługują na wysoką ocenę.

Biorąc powyższe pod uwagę stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska mgr Michała Skóry „Prawne aspekty zatrudniania osób niepełnosprawnych” stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w zakresie prawa, a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Tym samym spełnia ona warunki stawiane rozprawom doktorskim przez art. 13 ust. 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz może stanowić podstawę dalszych stadiów przewodu doktorskiego.

Prof. UwB dr hab. Aneta Giedrewicz-Niewińska